

Høgskolelektor Torborg Aalen Leenderts med bok om menneskesyn og livsverdier i offentlig omsorg

Troen et vanskjøttet barn

- Tre års sosionomstudium holdt på å ta fra meg troen, sier Torborg Aalen Leenderts om viktige og vanskelige år på Norges Kommunal- og Sosialhøgskole i Oslo. Der fikk hun lite hjelp til å arbeide med forholdet mellom faget og egen person.

- Å se det samme skje med studenter på Diakonhjemmet, rørte meg dypt. Troen var et vanskjøttet barn under bordet, sier hun om utgangspunktet for sitt faglige engasjement. Å ta menneskers personlige forutsetninger på alvor i en yrkesutdanning handler om å frigjøre ressursiden hos mennesket. Da dreier det seg om mening, tro og håp.

Av Leif Kjell Askeland

Torborg Aalen Leenderts har for mange ved Diakonhjemmet blitt synonymt med begrepsparet «tro/fag». I en tid hvor den akademiske og kirkepolitiske problematiseringen rundt diakonien hadde sin høykonjunktur, startet Torborg Aalen Leenderts sin nå tyveårige karriere som lærer for vordende sosionomer og diakoner.

- Jeg fikk fra 1977 være med på å utvikle et område som ikke var så betent innad i institusjonen. Det viste seg tvert imot å være en felles interesse for dette i alle de tre skolene.

Erfaringsbasert kunnskap

Det er i høy grad en erfaringsbasert kunnskap Torborg Aalen Leenderts presenterer i sin bok som kom på Universitetsforlaget i august. Den har fått tittelen «Person og profesjon - om menneskesyn og livsverdier i offentlig omsorg». Foruten et tillegg om diakonale institusjoner i offentlig omsorg, har hun organisert stoffet i tre deler: 1. Om menneskesyn og livssyn, 2. Mot en verdibevisst profesjonalitet og 3. En verdibasert praksis - person og institusjon.

Boken henvender seg til alle som møter mennesker innenfor en profesjonell omsorgsrelasjon. Den er rik på eksempler hentet fra

alminnelige sykehus, psykiatriske institusjoner, sosialkontor og barnevern.

Oppgjøret med verdinøytraliteten står sentralt i boken. Det var nettopp tanken om sosial- og omsorgsarbeiderens nøytrale stilling i møte med klienten som ga forfatteren selv og de studentene hun møtte, problemer. Kravet om å «henge fra seg» sin tro og verdier i garderobeskabet for å kunne møte pasienten på pasientens premisser, ble for mange umulig. Det avskallet også muligheten for et ekte møte person til person.

Finne egne svar

Sitt oppgjør med verdinøytraliteten til tross, hun vil også gjerne holde på dens positive intensjoner. De sikrer pasienters og klienters integritet.

- I min faglige bagasje hadde jeg med meg et klart ideal om verdinøytralitet. Dette innebar at jeg i møte med klientene ikke skulle gi uttrykk for mitt personlige livssyn. Dette var et ideal jeg identifiserte meg med. Samtidig var jeg opptatt av flere av de samme eksistensielle spørsmål som klientene strevde med, og syntes at jeg i alle fall hadde funnet noen svar i mitt eget livssyn. At klientene ikke skulle overta mine svar på livets spørsmål, visste jeg godt. Hvordan de skulle hjelpes til å finne sine egne svar, det visste jeg ikke.

Arbeidet med narkomane ungdommer i uteseksjonen ga Aalen Leenderts ettertanke. I møte med Jesusbevegelsens tilbud til narkomane ble kontrasten skarp:

- Der var Jesus det eneste svaret, og hjelperens personlige holdninger det eneste redskapet.

Et ettertankens rom

- I møte med disse utfordringene, og i denne spenningen mellom fag og person, oppsto min interesse for menneskesyn og livsverdier i faglig arbeid, sier Torborg Aalen Leenderts, men innrømmer at veien ikke har vært enkel.

Første gang hun ble utfordret til å stå frem med et faglig bidrag på dette området var overfor kollegene på Diakonhjemmets sosialhøgskole. Det var daværende rektor Odd Arild Haugen som i 1977 utfordret henne til å innlede på et lærerkurs med følgende tema: Hva vil det si å være en kristen sosialhøgskole?».

- Fra da har jeg fått arbeide faglig med dette, sier sosionomen som hele tiden har kombinert undervisnings- og fagutviklingsoppgaven med deltidsarbeid innen praktisk sosialt arbeid.

- Kombinasjonen av undervisning og sosialt arbeid har gitt meg et ettertankens rom hvor jeg har kunnet arbeide med det personlige og fellesfaglige knyttet til livsverdier, livssyn og menneskesyn.

Revurdere begrepene

Aalen Leenderts mener selv at hennes bidrag ikke først og fremst er den vitenskapsbaserte kunnskap, men erfaringskunnskapen. Dette inkluderer det man i arbeid med mennesker gjerne kaller «den tause kunnskap». Å samle den og gjøre den tilgjengelig mellom to permer har ikke vært enkelt.

- Jeg har ikke lært så mye i mitt yrkesaktive liv som i denne skriveprosessen, innrømmer hun.

- I de brytninger som oppstår under utdanningen må vi ikke la studentenes tro bli erstattet med tvil og vantro, men med en mer reflektert tro, sier Torborg Aalen Leenderts.

- Etter å ha skrevet de første 100 sidene, måtte jeg revurdere begrepene jeg brukte.

Særlig var det begrepene knyttet til det «åndelige», som «åndelig omsorg», som ble vanskelige da hun skulle beskrive og reflektere hvordan helse- og sosialarbeidere kan

bruke seg selv i sitt arbeid med andre mennesker. Dette er begreper som er mer knyttet til sykepleierfaget enn sosialt arbeid.

- Jeg tok et godt råd, og bestemte meg for ikke å bruke vanskeligere begreper enn det som var nødvendig for å få sagt det jeg ville

si, sier Torborg Aalen Leenderts og trekker frem ord som verdibasert profesjonalitet, livsverdier, livsspørsmål og livssyn.

Tro

Tro er likevel et sentralt begrep for Torborg Aalen Leenderts. Ikke nødvendigvis kristen tro, men også det.

- Tro er også tillit til, og forpliktelse på grunnleggende verdier, sier hun.

- Alle har en tro. Det hører med til det å modnes som menneske å finne frem til grunnleggende verdier for sitt liv. Det handler om å kaste seg ut på et område ingen empiri kan bevise. Alle omsorgsarbeidere bør ha røtter i en slik tro, sier hun. Vi skjønner at hun ikke bare tenker på helse- og sosialarbeidere med en begeistret Kristustro, men mennesker som gjennom en modningsprosess får kontakt med hva som er de egentlige og styrende verdier for sitt liv.

- Det dreier seg om en «fagpersonlig» utvikling der det personlige blir bevisstgjort slik at det kan stå i en dialog med den faglige kunnskapen. Et reflektert forhold mellom tro og yrkespraksis.

Aalen Leenderts mener at dersom troen ikke har fått en personlig forankring, men først og fremst er en tilegnet kunnskap, kan ny kunnskap i et høgskolestudium virke tuende.

- I de brytninger som oppstår under utdanningen må vi ikke la studentenes tro bli erstattet med tvil og vantro, men med en mer reflektert tro. Det er et lederansvar å legge til rette for denne prosessen hos ansatte og studenter. Det som på dette området er taust i staben, er også taust i møte med studentene og pasientene.

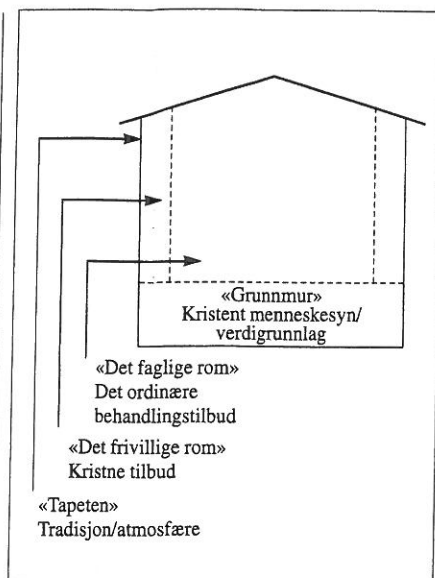
En bok til

Disse spørsmålene ender et sted utenfor boken som nå foreligger. Det handler også om «helse og frelse» når man kommer tettere inn på det kristne oppdrag i denne verden.

- Gjennom denne boken har det vært viktig for meg å legge en fellesfaglig ramme uavhengig av livssyn, sier Torborg Aalen Leenderts og forteller at den første skolen som har satt den på pensumlisten er sosialhøgskolen i Bergen. Men hun mener det må skrives en bok til for å få en full behandling av forholdet mellom levende tro og verdivisshet.

- Det bør skrives en slik bok også for kristne helse- og sosialarbeidere, sier hun og henviser til et bokprosjekt under arbeid på Den teologiske høgskolen.

(Forts.)

(Fra s. 4)

Det diakonale hus

For medarbeidere innen diakonale institusjoner holder det i følge Aalen Leenderts ikke at diakonien «henger i tapetet». I en megetsigende illustrasjon av «det diakonale hus» har hun lagt inn en grunnmur av kristent menneskesyn og verdigrunnlag. På denne har hun satt det faglige rom, det ordinære behandlingstilbud omgitt av et frivillig rom av kristne tilbud. Den kristne tradisjon og atmosfære er tillagt tapetet. Men Aalen Leenderts vil også erobre det faglige rom.

- Før profesjonaliseringen var yrkesutøvelsen knyttet til de personlige forutsetningene. Senere fulgte det yrkesgruppen hadde av felleskunnskap og erfaring. De siste fem år har man satt person og fag i sammenheng gjennom begrepet «fagpersonlig».

- Profesjonelt, har blitt et kaldt ord fordi det har satt de personlige forutsetningene i miskreditt. Pasienter og klienter trenger begge deler.

Poliklinikk kartlegger livssyn

I boken trekker Torborg Aalen Leenderts frem et eksempel fra en offentlig sosialmedisinsk poliklinikk. I den «psykologiske kartlegging» med i alt 18 spørsmål, dreier fire seg om religion og livssyn:

- Hvordan er ditt forhold til en høyere makt/Gud?
- Hva vil du si om deg selv? Er du. Kristen/Ikke kristen/Religiøs/Ikke religiøs/Annet/Vet ikke.
- Er du i et miljø knyttet til livssynet ditt? Hvis ja: Hvor? Hvor ofte?
- Hva slags livssyn har den nære familien din?

Høytidelig

utnevning: Den 15. september ble alle sykepleiere ved Diakonhjemmets sykehus inkludert i fagutviklingsopplegget klinisk stige. Kst. oversykepleier Birgit Østrem, Post 7 bivåner at kst. avd. sykepleier Ambjørn Medgaard fester den gule pinsen på Randi Parnemo i det hun og 142 andre sykepleiere fikk tittelen «Klinisk sykepleier 1».

143 nye Klinisk sykepleier 1

- En så konkret kartlegging av livssynsdimensjonen vil kunne gi ansatte informasjon av stor betydning for behandlingen, både for å forstå pasientens problem, men ikke minst for å se pasientens ressurser, hevder Torborg Aalen Leenderts.

Etterspurt

Torborg Aalen Leenderts har fått en rekke henvendelser med forespørsel om å komme i personalgrupper og snakke om menneskesyn, etikk og moral.

- Etikk er en viktig inngangsbillett til dette området. Men etikken må bare ikke bli en avskåren blomst i en vase. Den trenger kontakt med røttene; med spørsmål om menneskesyn og virkelighetsoppfatning.

Aalen Leenderts snakker både gjerne og varmt om tema. Det viktigste for henne er likevel at personalgrupper tar fatt i dette ut fra sine egne forutsetninger. Til det har de fått boken som hjelpemiddel sammen med en studieplan for 16 gruppesamlinger.

Med egen erfaring som materiale.

Dette har blitt en spesiell bok om et viktig tema for alle som møter mennesker i en «hjelperolle». Spesielt viktig er den for arbeidet med tros- og verdispørsmål i de diakonale utdanningsinstitusjonene. De har holdt fanene høyt for sine studenter på dette området samtidig som behovet for å fornye den særegne faglige profilen er skjerpet. Boken tar ikke opp et fjernt akademisk tema. Den er derimot resultatet av en vitenskapelig skriveprosess med egen erfaring som sitt viktigste materiale.

I september fikk 143 sykepleiere ved Diakonhjemmets sykehus tittelen Klinisk sykepleier 1. Dermed er alle sykepleierne på sengepostene inkludert i dette nye, sykepleiefaglige avansementssystemet.

Sykehuset har gjort positive erfaringer med klinisk stige som prøveprosjekt på utvalgte poster. To mindre grupper har allerede gjennomgått det programmet som førte frem til tittelen «klinisk sykepleier 2».

Bakgrunnen for klinisk stige er å gi sykepleiere muligheter for en systematisk og målrettet utvikling av egen kompetanse innen klinisk praksis. Målet fra sykehusets side er å sikre god kvalitet på sykepleien til den enkelte pasient ved å sikre sykepleiernes faglige og personlige vekst. For den enkelte sykepleier skjer dette gjennom et definert program.

Kordinering og tilrettelegging av klinisk stige ivaretas av konsulentene Heidi Andersen og Ruth Haram.

Stigen har tre trinn fra klinisk sykepleier 1 til klinisk sykepleier 3. Nyansatte sykepleiere må gjennomgå et introduksjonsprogram, og vil etter et halvt år få tittelen klinisk sykepleier 1. Sykepleiere som har vært i klinisk arbeid i to år, kan etter introduksjonsfasen starte arbeidet som fører frem til Klinisk sykepleier 2.

- Klinisk stige er en fin metode for å stimulere kreativitet og arbeidsglede, sier Karen Vestergaard som har gjennomgått programmet frem til tittelen «Klinisk sykepleier 2». Men å gå løs på trinn tre ligger litt frem i tiden: Det er for tidlig, jeg arbeider fortsatt med trinn 2, sier Karen Vestergaard, som har valgt leder- og undervisningsfunksjonen som tema.